

ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ

Author: Kiran Bedi

Adapted by Ananya Parthibhan

ਜੇਲ੍ਹ ਵਾਰਡਨ ਮੈਨੂੰ ਹਨੇਰ ਭਰੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ। ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਗਟਰਾਂ ਦੀ ਨਮ ਬਦਬੂ ਕਾਰਨ ਮੇਰਾ ਸਾਹ ਬੰਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿੱਥੇ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਾਰੀਦਾਰ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਾਰਡਨ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਚਾਨਕ ਚੁੱਪ ਤੇੜੀ।

ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ 2500 ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ, ਉੱਥੇ 10,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੈਦੀ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੋਚਿਆ, ਜੇ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਨਰਕ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਪਲ ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਬਦਨਾਮ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਜਾਂ ਆਈ.ਜੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਪੇਸ਼ੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਚੁਣੌਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਥੇ ਨਿਯੁਕਤ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਜੇਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਸਨ।

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕੈਦੀ ਮੇਰੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਭੀੜ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਬੋਲਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵਾਰਡਨਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਵੱਡੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੀ। ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਆਮ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੈਨੂੰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁੱਝੇ ਵੀ ਰੱਖਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਸਧਾਰਣ ਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰੁਟੀਨਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਤੁਰਨਾ-ਫਿਰਨਾ, ਖੇਡ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜਿਵੇਂ ਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕਰਨਾ। ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ।

BookBox

www.bookbox.com

© BookBox. All Rights Reserved.

ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਧੜੇਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ। ਇਸ ਖ਼ਤਰੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੱਖੜੀ, ਹੋਲੀ, ਰਮਜ਼ਾਨ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਮਨਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਵੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ।

ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉਪਲੱਬਧ ਸਨ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੇ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਕੋਰਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਅਸੀਂ ਚਿੰਤਨ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ।

ਮੈਂ 1993 ਅਤੇ 1995 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ। ਉਹ ਦੋ ਸਾਲ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਲਦਾਇਕ ਸਾਲ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਮ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਗਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜੋ ਦੇਖਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਆਸ਼ਰਮ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸੈਂਕੜੇ ਪੱਥਰ ਦਿਲ ਅਪਰਾਧੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੈੜੇ ਤੋਂ ਭੈੜੇ ਜੁਰਮ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਚਿੰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਦਾਨ ਹਰੇ ਸਨ ਅਤੇ ਧੁੱਪ ਨਾਲ ਰੁਸ਼ਨਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੈਦੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਾਂ ਉਹ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰੀ ਸਿੱਖ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਭਾਵੁਕ ਸਨ।

THE END

Click below to follow us:

YouTube

facebook

BookBox

www.bookbox.com

© BookBox. All Rights Reserved.